

Wrocław, 3 stycznia 2018 r.

BPW.573.2.2017.NK

Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur z wizytacji Policyjnej Izby Dziecka we Wrocławiu

1. Wstęp

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192), zwanego dalej: OPCAT, oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 29-30 listopada 2017 r. do Policyjnej Izby Dziecka we Wrocławiu (dalej PID, Izba, placówka) udali się przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (dalej: KMPT): Przemysław Kazimirski, Zastępca Dyrektora Zespołu KMPT oraz Klaudia Kamińska (prawnicy), jak również Zastępca Pełnomocnika Terenowego we Wrocławiu dr Natalia Kłaczyńska (prawnik).

Celem wizytacji zapobiegawczej przedstawicieli KMPT było sprawdzenie na miejscu sposobu traktowania zatrzymywanych nieletnich i dokonanie oceny ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

W ramach wizytacji wykonano następujące czynności:

- przeprowadzono rozmowę z podkom. Agatą Orlik-Kamińską – kierowniczką PID;
- dokonano oglądu pomieszczeń, w tym m. in.: pokoi dla nieletnich, sanitariatów, spacerniaka, jadalni;
- przeprowadzono rozmowę z nieletnimi przebywającymi w PID;
- poddano analizie wybraną dokumentację.

W toku wizytacji wykonano dokumentację fotograficzną. Po zakończeniu wizytacji przeanalizowano wybraną dokumentację związaną z funkcjonowaniem placówki.

W przedmiocie zainteresowania przedstawicieli KMPT każdorazowo pozostają następujące zagadnienia: traktowanie, dyscyplinowanie, personel, prawo do informacji, prawo

do kontaktów ze światem zewnętrznym, prawo do obrony, warunki bytowe. W Raporcie opisano jedynie te obszary, które w ocenie przedstawicieli KMP wymagają poprawy.

2. Charakterystyka placówki

PID we Wrocławiu funkcjonuje w ramach Wydziału Konwojowego Komendy Wojewódzkiej Policji we Wrocławiu i jest jedną z dwóch tego typu placówek działających w obrębie Komendy (drugą jest Policyjna Izba Dziecka w Wałbrzychu). Placówka przeznaczona jest dla 24 nieletnich. W 2016 r. przebywało w niej 629 nieletnich, a w 2017 r. do dnia wizytacji – 449.

3. Problemy systemowe

Nieletni nowoprzyjęci poddawani są kontroli osobistej, podczas której – w uzasadnionych przypadkach – muszą zdjąć swoje ubrania i opuścić bieliznę.

Przepis § 4 ust. 2 załącznika nr 12 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w *sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb* (Dz. U. z 2012 r., poz. 638, dalej: rozporządzenie) wskazuje, że „nieletni podlega szczegółowemu sprawdzeniu w celu odebrania rzeczy, o których mowa w ust. 1 pkt 2. Sprawdzenia nieletniego oraz odzieży na nim w warunkach zapewniających poszanowanie jego intymności dokonuje w miarę możliwości policjant tej samej płci”.

Użyte w regulaminie sformułowanie „odzieży na nim” wskazuje, że funkcjonariusz Policji jest uprawniony do dokonywania czynności bez pozostawienia zatrzymanego w samej bieliźnie czy też zobowiązania go do całkowitego rozebrania się. Należy zrozumieć potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa tak osobom zatrzymanym, jak i funkcjonariuszom policji pełniącym służbę w PID, niemniej jednak tak daleko idąca ingerencja w prawo do prywatności nie może odbywać się bez właściwych w świetle Konstytucji RP regulacji prawnych.

W efekcie wystąpienia Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 10 lipca 2015 r. w sprawie pilnej potrzeby uregulowania zagadnienia kontroli osobistych w akcie prawnym

rangi ustawowej¹, Podsekretarz Stanu w MSWiA w odpowiedzi z dnia 12 sierpnia 2015 r.² poinformował o trwających pracach nad projektem założeń projektu ustawy o Policji, który obejmie swoim zakresem m.in. uregulowania na poziomie ustawy kwestii kontroli osobistych.

Po niemal rocznym oczekiwaniu na wynik tych prac, RPO ponownie skierował wystąpienie w tej samej sprawie w dniu 19 lipca 2016 r.³ W odpowiedzi z dnia 11 sierpnia 2016 r.⁴ Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji wyjaśnił, że zmieniona została formuła prac nad nowelizacją przepisów ustawy o Policji. W wyniku tych zmian, prowadzone dotychczas działania mające na celu opracowanie projektu założeń do ustawy, będą zmierzały bezpośrednio do opracowania konkretnych zapisów normatywnych. Jednocześnie wskazał on, że planowane zmiany w ustawie o Policji dokonywane będą sukcesywnie, z uwzględnieniem priorytetów w działalności legislacyjnej Ministerstwa, wynikających przede wszystkim z konieczności zapewnienia rozwiązań niezbędnych z punktu widzenia bezpieczeństwa państwa, optymalnych warunków pełnienia służby przez funkcjonariuszy oraz wdrożenia wyroków Trybunałów Konstytucyjnego.

Z kolei w odpowiedzi z dnia 12 grudnia 2016 r. na Raport RPO z działalności KMPT z 2015 r.⁵ Sekretarz Stanu MSWiA zauważył, że zagadnienie konstytucyjności obowiązujących obecnie przepisów o kontroli osobistej jest przedmiotem postępowania o sygn. K 17/14, prowadzonego aktualnie przed Trybunałem Konstytucyjnym na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich. Co prawda nie czekając na wyrok Trybunału, MSWiA zobowiązało KGP do zainicjowania wstępnych konsultacji wewnątrzpolicyjnych, w celu wypracowania - na poziomie ustawowym - kompleksowych rozwiązań w opisywanym zakresie, niemniej jednak właściwe zdefiniowanie kierunków inicjatywy legislacyjnej będzie zależne od tego wyroku TK.

W dniu 14 grudnia 2017 r. Trybunał Konstytucyjny wydał wyrok we wspomnianej sprawie K 14/17. W wyroku, dotyczącym przepisów regulujących przeszukiwanie osób, dokonywanie kontroli osobistej oraz przeszukiwanie pojazdów nie tylko przez funkcjonariuszy policji, lecz także innych formacji, orzekł m. in. o niezgodności z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji: art. 219 § 2 ustawy z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, art. 44 § 2 ustawy z 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w

¹ Wystąpienie generalne RPO do MSW z dnia 10.07.2015 r., KMP.570.36.2014

² Odpowiedź Podsekretarza Stanu w MSW z dnia 12.08.2015, BMP-0790-6-2/2015/MJ

³ Wystąpienie generalne RPO do MSW z dnia 19.07.2016 r., KMP.570.36.2014

⁴ Odpowiedź Sekretarza Stanu w MSWiA z dnia 11.08.2016 r., BMP-0790-4-10/2016/MJ

⁵ Odpowiedź Sekretarza Stanu w MSWiA z dnia 19.12.2016 r. na Raport z działalności KMP w 2015 r., DPP-OP-0790-14/2016/PW

sprawach o wykroczenia oraz art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy z 6 kwietnia 1990 r. o Policji w zakresie, w jakim przepisy te przewidują przeszukanie osoby i kontrolę osobistą, nie określając ich granic, jak również o niezgodności art. 15 ust. 7 ustawy o Policji w zakresie, w jakim nie przewiduje sądowej kontroli zgodności z prawem dokonywania kontroli osobistej, z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

Kwestia pozostaje z zainteresowaniem Rzecznika Praw Obywatelskich, który oczekuje na podjęcie przez właściwe podmioty działań warunkowanych wcześniej rozstrzygnięciem Trybunału Konstytucyjnego.

4. Obszary wymagające poprawy

4.1 Warunki bytowe

Placówka nie ma na wyposażeniu właściwej odzieży skarbowej przeznaczonej do noszenia przez nieletnich w porze daytimej. Na wyposażeniu są jedynie dresy z bardzo grubego polaru, które są zbyt ciepłe by nosić je przez cały dzień w pomieszczeniach Izby. W konsekwencji, nieletni wymagający przebrania w odzież skarbową, a takich jest większość, przebywają w Izbie zarówno w dzień, jak i w nocy, w pasiastych piżamach. Są one dostosowane temperaturowo do warunków w placówce. Wizytujący zauważają jednak, że przebywanie w porze daytimej w pasiastych piżamach może być dla nieletnich niekomfortowe i stygmatyzujące.

Ponadto, zgodnie z § 7 ust. 1 załącznika nr 12 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w *sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb* (Dz. U. z 2012 r., poz. 638, dalej: rozporządzenie), odzież wydawana nieletnim powinna być odpowiednia do pory dnia i roku. Nie jest zgodne z tym przepisem przebieranie nieletnich w ciągu dnia w odzież przeznaczoną do pobytu na zewnątrz (grube dresy) ani w piżamy. Wizytujący zalecają wyposażenie Izby w odzież właściwą dla pory daytimej i dostosowaną do temperatury panującej w pomieszczeniach, np. dresy bawełniane.

Wymaga podkreślenia, że kierownictwo Izby oraz Wydział Konwojowy Komendy Wojewódzkiej Policji we Wrocławiu wielokrotnie wnioskowali już w tej sprawie (m. in. pismo Naczelnika Wydziału Konwojowego KWP do Naczelnika Wydziału Zaopatrzenia KWP z dnia 26 kwietnia 2017 r.). Również sędzia Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Śródmieście w sprawozdaniu z działalności Izby za rok 2016 r. (kontrola przeprowadzona w dniu 21 marca 2017 r.) zaleciła wyposażenie Izby w odpowiednią odzież, inną niż piżamy i grube dresy, podkreślając, że sygnalizowano to już w poprzednim rocznym sprawozdaniu (za rok 2015 r.) w wyniku tych działań wdrożono działania zmierzające do zakupu bielizny oraz koszulek T-shirt, natomiast nadal nie zakupiono dresów).

W sypialniach dla nieletnich brak jest oświetlenia działającego w trybie nocnym (przytłumionym). Monitoring tych pokoi odbywa się obecnie z wykorzystaniem promieniowania podczerwonego, co nie wymaga zapalania w porze nocnej dodatkowego oświetlenia. Jednakże według informacji przekazanych wizytującym przez kierowniczkę PID, w niedługiej przyszłości kamery na podczerwień ulegną zużyciu, co będzie się wiązać z koniecznością stałego zapalenia światła w nocy, by móc rejestrować obraz z pokoi. Takie rozwiązanie zakłóci możliwość skorzystania z nieletnich ze snu. Dlatego też wizytujący zalecają podjęcie działań zmierzających do zapewnienia dalszego funkcjonowania monitoringu wykorzystującego promieniowanie podczerwone.

Kontrole osobiste nieletnich odbywają się w niewielkim pomieszczeniu będącym przedsionkiem do innego z pomieszczeń. W pomieszczeniu tym brak jest maty podłogowej, na której osoba kontrolowana mogłaby stanąć w czasie kontroli oraz wieszaka, na którym mogłaby położyć ubrania. Przedstawiciele KMPT zalecają wyposażenie tego pomieszczenia w wymienione udogodnienia.

Placówki nie wyposażono w szafki na rzeczy osobiste nieletnich, a na taką możliwość wskazuje § 35 ust. 2 rozporządzenia. Wizytujący zalecają rozważenie doposażenia sypialni dla nieletnich w szafki.

5. Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji zalecają:

5.1. kierownikowi Izby:

- 1) wyposażenie Izby w odzież właściwą dla pory dziennej i dostosowaną do temperatury panującej w pomieszczeniach, np. dresy bawełniane
- 2) podjęcie działań zmierzających do zapewnienia dalszego funkcjonowania w sypialniach dla nieletnich monitoringu wykorzystującego promieniowanie podczerwone, w celu wyeliminowania konieczności ich doświetlania;
- 3) wyposażenie pomieszczenia przeznaczonego do przeprowadzania kontroli w matę podłogową i wieszak;
- 4) rozważenie doposażenia sypialni dla nieletnich w szafki.

5.2. Komendantowi Wojewódzkiemu Policji we Wrocławiu przekazanie środków finansowych na realizację ww. zaleceń.